

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte onsdag 19. november 1958 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede: Borten, Flaten (for Bøyum), Reidar Carlsen, Lyng (for Kjøs), Meisdalshagen, Finn Moe, Offerdal, Erling Petersen, Røiseland, Wikborg, Jakob Pettersen (for Reinsnes), Holm (for Henrik Svensen), Hareide, Hegna, Hønsvald, Hoel (for Paul Ingebretsen), Ingvaldsen, Vatnaland og Granli.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Forsvarsminister Handal og handelsminister Skaug.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Forsvarsdepartementet: Statssekretær Himle og fung. ekspedisjonssjef Ramm. Fra Utenriksdepartementet: Ekspedisjonssjefene Jacobsen og Sommerfelt.

Formannen: Som det står i innkallelsen, er møtet sammenkalt for at forsvarsministeren skal få anledning til å redegjøre for en utvidelse av det *infrastrukturprogrammet* som vi jo alle kjenner til. Etter det vil statsråd Arne Skaug redegjøre for situasjonen med hensyn til *forhandlingene om frihandelsområdet*.

Statsråd Handal: Jeg har bedt om å få gi denne redegjørelse fordi man i nær fremtid vil få opp til behandling i NATO-rådet noen prinsipp-spørsmål angående det nye infrastrukturprogram som skal legges til grunn for årene fram til 1963.

Inntil 1958 er det blitt utført arbeider for omlag 10 milliarder kroner under dette fellesfinansierte bygge- og anleggsprogram. Disse arbeider har omfattet flyplasser, samband, drivstoffledninger, magasiner, marinebaser, varslingsstasjoner og kommandoplasser. Det er dekket med en halvdel av Sambandsstatene og Canada. Det er deres bidrag til hjelpeprogrammet bl.a.

Disse infrastrukturprogrammer kan vi gjerne si har vært med på å skape et felles forsvar, som er en realitet. For vårt eget lands vedkommende har vi fått utført arbeider for omkring 700 millioner kroner, og av disse 700 millioner kroner er da 500 millioner kroner betalt av de andre NATO-land. De arbeider som er utført i Norge, er jo også, ved siden av at de er kommet vårt militære forsvar til gode, i stor utstrekning blitt til fordel for våre sivile kommunikasjoner. Det gjelder bl.a. utbygging av flyplasser – 9 stykker. Vi har fått tilført 200 000 millioner kroner, slik at vi trygt kan si at meget av dette er kommet våre sivile kommunikasjoner til gode. Dessuten har vi jo fått et ganske stort tilskudd til utbyggingen av Haakonsvern. Disse flyplasser og også Haakonsvern er jo bygget og dimensjonert også med det for øyet at man eventuelt skal kunne ta mot alliert hjelp om situasjonen skulle kreve det.

Det er det som er gjort.

Det som nå foreligger for NATO-rådet i ganske nær fremtid, er to rapporter. Det er en rapport som angår en ny del av det program som pågår fra 1957 til 1960. Denne delen får navnet 10. del. Den skal da ta opp i seg eventuelle nye kategorier

for fellesfinansiering, og det er det spørsmål som jeg gjerne vil referere for komiteen.

Denne 10. del vil beløpe seg til 1 385 millioner kroner. Av disse 1 385 millioner kroner vil 1 260 mill. kroner dekkes ved innsparinger, dvs. at man etter å ha gått igjennom programmet påny, har kuttet ut en rekke av de tidligere vedtatte og approberte anlegg. Det som det nå er spørsmål om å ta stilling til for Rådet, er om man for fellesfinansierte midler skal bygge utskytingsramper for kortdistanseraketter, for NIKE-oppsetninger og for ammunisjonslagre som kan ta forskjellige typer ammunisjon, deriblant da også atomsprenghoder eller ladninger for atomsprengning. Tidligere har ikke slike rakettbaser eller rakettoppsetninger, NIKE-oppsetninger, vært med i det fellesfinansierte program, og det henger naturligvis sammen med at det er først i disse årene disse ting er kommet til. Ved siden av kommer da også spørsmålet om å ta inn flyplasser for taktiske flyenheter. Det gjelder da en mindre type fly som vil tilhøre frontavsnittet, og som vil kreve flyplasser av mindre størrelse og en annen standard enn dem som vi tidligere har hatt.

I rådsmøtet i desember i fjor vedtok man at man skulle bygge lagre for atomammunisjon, som skulle stå til disposisjon for SACEUR. Det som nå foreligger, er da i hvilken form man skal finansiere det. Det er da pekt på at det bør fellesfinansieres for derved å sikre en sentralisert kontroll, dvs. kontroll under SACEUR's ledelse. Det vil da ikke være nasjonal eiendom, i nasjonal besiddelse, men det vil være i NATO's eie, i NATO's besiddelse, og på den måte kontrolleres og bestemmes over av NATO.

I dette program er også medtatt forslag til anlegg av utskytingsramper for en skvadron MATADOR-raketter i Frankrike. MATADOR er – det har vært skrevet en del i avisene om det – en aerodynamisk, fjernstyrt, lavtflyvende rakett, som i prinsippet har samme operative oppgave som lette bombefly og jagerbombere. Den har det fortrinn at den kan nyttes uavhengig av værforholdene, og på grunn av sin lave høyde er den lite sårbar. Den type man i dag har av MATADOR har en rekkevidde på 800 kilometer. I 1960/61 regner man med at det vil stå til disposisjon en ny type MATADOR med en rekkevidde på opp til 1 800 km.

Videre var foreslått at det ble tatt med i dette infrastrukturprogrammet 6 utskytingsbaser for mellomdistanseraketter.

Når det gjelder Norge, så inngår i dette 10. del prosjekter for et beløp på omlag 54 millioner kroner, altså foreløpig. Av dette beløp er 24 mill. kroner satt av til NIKE-bataljonen her i Oslo-distriktet. Den er hos oss på inneværende års budsjett oppført med 8,8 mill. kroner, og vi fortsetter med bevilgning på neste års budsjett. Dersom disse prinsipper for fellesfinansiering blir vedtatt, vil vi i det vesentlige få refundert våre utgifter til NIKE-oppsetningen i Oslo-området.

10 mill. kroner er foreslått til utbygging av ammunisjonslagre av den nye type som vi regner med her, og som naturligvis kan gi mulighet for å ta mot atomammunisjon. Av disse ammunisjonslagre er det et lager for HONEST JOHN-bataljonen i Nord-Norge, et lager for NIKE-bataljonen i Oslo-området og to lagre på flyplassene Flesland og Bodø.

De 20 millioner kroner som da er igjen, er foreslått anvendt til vanlige kategorier av infrastruktur, slik at det der ikke er noe problem. Det er konverterings- og forsterkningsarbeider på noen flyplasser, og det er kontroll og varsling.

De kategorier som jeg har nevnt her, som er foreslått tatt med i 10. del, er da kategorier som er foreslått også i det nye 4-årsprogram, som skal gjelde fram til 1963. Det jeg er interessert i, er å legge fram disse nye kategorier. De størrelsesbeløp som jeg senere kommer til å nevne, tror jeg ikke man skal feste seg så meget ved, fordi det er foreløpige anslag, og de vil jo i sin tid komme tilbake til de forskjellige nasjonalforsamlinger for vedkommende lands deltakelse i det.

Når det gjelder det nye programmet fram til 1963, så er det i behovsanslaget forutsatt at 3/6 går til anlegg i forbindelse med rakettvåpen. 2/6 er forslag om ting som tidligere har vært gjort til gjenstand for fellesfinansiering, altså den vanlige type flyplasser, drivstoffer, kommandoplasser osv. Den siste 1/6 er foreslått brukt innenfor varslings- og lokaliseringssektoren.

Når det gjelder mer konkret disse sjettestartene, vil jeg peke på at for lagre for ammunisjon er det antydnet et beløp på 1 000 mill. kroner. Av disse 1 000 millioner kroner er igjen 280 millioner kroner med i 10. del. Altså denne 10. del går faktisk over i det nye 4-årsprogrammet. Det er foreslått 480 mill. kroner til utskytingsbaser for mellomdistanseraketter, i det hele 12, og av disse 12 er igjen 6 med på den 10. del jeg nevnte. Til anlegg av NIKE-oppsetninger og til bakke-til-bakke-raketter, som er kortdistanseraketter, er det foreslått 2 200 mill. kroner, av disse 2 200 mill. kroner er 520 millioner tatt med i 10. del. Blant disse bakke-til-bakke-raketter inngår da 9 MATADOR-raketter, som er fordelt med 3 skvadroner på de amerikanske styrker i Tyskland, 2 skvadroner på de tyske styrker, og de resterende 4 er fordelt på Frankrike, Italia, Nederland og Danmark.

La meg gjerne da skyte inn at det er ikke forhandlet med disse land om dette spørsmål, men dette er i all fall den tenkte plassering av skvadronene.

Ellers er 200 millioner kroner tatt med til flyplassanlegg for den nye lette type jagerfly som er planlagt innført i Sentral- og Sør-kommandoen, altså ikke i Nord-kommandoen. 600 millioner kroner er anslått brukt til varslingsssystem mot raketter, 260 millioner kroner for varslings- og lokaliseringssmidler mot ubåter – ubåtene blir jo en stadig mer skremmende trusel – og 400 millioner kroner er anslått til utstyr for kontroll og varsling med hensyn til fly.

Dette gjelder de tall som foreløpig er pekt på for de forskjellige kategorier innenfor den nye 10. del og det nye 4-årsprogram.

Som jeg sa, vil fellesfinansiering av nye anlegg sikre en bedre sentralisert kontroll av de nye våpen som inngår i fellesforsvaret, og sjefen for Europakommandoen – altså SACEUR – legger stor vekt nettopp på dette. Han har alltid vært av den oppfatning at myndigheten til å nytte og kontrollen over atomvåpen må være sterkt sentralisert.

For et par uker siden hadde jeg en samtale med general Norstad i Paris, og han bekreftet igjen dette synet at kontrollen og kommandoen må være sentralisert, og ikke overlates til nasjonale kommandoer. Jeg spurte ham også om det kunne

være fare for at De Forente Stater etter press fra andre medlemsland, og jeg sa da spesielt Frankrike, ville kunne komme til å gi opp sitt standpunkt når det gjelder amerikansk kontroll med atomladninger. Til det svarte Norstad kategorisk at noe slikt overhodet ikke forelå. Han mente for øvrig det var riktigst at Amerika med sin størrelse og sin myndighet hadde kontrollen. Det hadde råd, sa han, til å være mer genererte overfor andre nasjoner enn kanskje et lite land ville være når det ble stilt overfor nasjonale vanskeligheter. Nå vel, det er jo ikke bare Amerika her. Det er Amerika som har den fysiske kontroll over det. Anvendelsen er jo da et NATO-foretagende, dvs. NATO's samtykke kreves til anvendelsen.

Jeg spurte ham også da hvordan det gikk med spørsmålet om gjennomføringen av vedtaket som ble fattet på regjeringssjefmøtet i desember i fjor med hensyn til mellomdistanseraketter. Til det svarte general Norstad at det for tiden ikke pågikk noen forhandlinger mellom Sambandsstatene, SHAPE og Frankrike om innføring av slike raketter i Frankrike. Man var kommet langt på vei når det gjaldt forholdet i Italia, og han regnet med at forhandlingene kunne ventes avsluttet i nær fremtid når det gjaldt Italia. For Balkan's vedkommende pekte general Norstad på at tyrkerne var svært ivrige etter å få innført mellomdistanseraketter. Grekerne var villige til det, men ikke fullt så ivrige. Generalen hadde hatt et par samtaler med statsministrene i Tyrkia og Grekenland, men han ga uttrykk for at det ikke egentlig foregikk noen forhandlinger mellom SHAPE og de to regjeringer.

Mitt hovedinntrykk av samtalen på dette område var at det gikk langsomt med innføringen av mellomdistanseraketter i Europa, og at general Norstad ikke var interessert i å presse på saken i det hele tatt. Det var jo en avismelding for et par dager siden, som i og for seg var en kommentar til det, at man i Amerika etter hvert er kommet så langt med de lengre gående raketter, at man ikke er så meget interessert i spørsmålet om mellomdistanseraketter i Europa. Det er i all fall noe som faller sammen med det inntrykk jeg fikk av samtalen med general Norstad, at det går ikke fram med noe stormskritt i denne saken, og at han ikke presser noe på saken. Han føyet til også at det ikke hadde vært fremmet noe forslag om mellomdistanseraketter i Vest-Tyskland.

Det er jo klart at disse nye virkemidler fører med seg at man får et stadig sterkere militært samarbeid innenfor NATO-området, dvs. også mer sentralisert ledelse.

Når det så gjelder dette programs størrelse – jeg sa at man skulle ikke egentlig feste seg for meget ved det – så er vår vurdering, uten at vi har tilstrekkelig materiale i dette øyeblikk til å vurdere det helt ut, at programmet er overdimensjonert. Det vil føre med seg et dobbelt så høyt byggevolum som i perioden 1952-1958, og det er vel neppe sannsynlig at det vil være mulig å administrere det og få gjennomført det. Ellers vil det bli en sterk økning i byggevirksomheten i de forskjellige land, dersom det skulle gjennomføres i det tempo og innenfor det tidsrom som er anslått. Men vi betrakter det som overdimensjonert, og mener at det ved en nøyere gjennomgåelse ganske sikkert vil bli redusert.

Men som sagt, det er ikke beløpets størrelse jeg i øyeblikket legger særlig vekt på, det er spørsmålet om kategorier. Det er naturligvis i øyeblikket vanskelig å si noe om hvilke anlegg som eventuelt vil komme til å falle på Norge etter 10. del. Når det gjelder rakettspørsmålet, tror jeg vi har en peiling på hva vi eventuelt vil bli tilbudt. Det vil bli en bataljon til av NIKE-oppsettingen. Det vil antagelig bli en bataljon til av HONEST JOHN-typen, dvs. neppe HONEST JOHN, men en såkalt LITTLE JOHN, som er et lettere og mer mobilt våpen. Stort mer tror jeg ikke det i det hele tatt vil bli spørsmål om for Norge. Derimot vil Norge komme sterkere i forgrunnen når det gjelder varslingsspørsmålet, kontroll og varslings. Vår geografiske beliggenhet tilsier også det. I den henseende betyr vårt område – en fremskudt varslings- og lokaliseringssektor – svært meget.

Vi har jo tidligere hatt store valutariske inntekter på disse ting. Om den valutariske inntekt vil bli like stor i fremtiden, er det umulig å si noe om. Jeg skulle tro at den ikke blir så stor som den har vært, fordi meget av det nye i varslings- og lokaliseringssektoren vil bli levert i form av materiell utefra, altså ikke i kontanter slik som vi har hatt det nå i forbindelse med flyplassarbeider og sambandsarbeider.

NATO's sekretariat har utarbeidet et utkast til rapport til NATO-rådet om fellesfinansiering av nye kategorier av infrastruktur i overensstemmelse med det som jeg her har pekt på. Det blir da anbefalt at de nye kategorier i prinsippet blir godtatt for fellesfinansiering.

Det går helt klart frem av utkastet at godkjenning av de nye kategorier som skal fellesfinansieres, ikke medfører noen forpliktelse for medlemslandene til å stille midler til rådighet utover det nå løpende langtidsprogram, eller til å godta eventuelle fremtidige langtidsprogrammer hverken med en annen fordelingsnøkkel eller med den nå gjeldende fordelingsnøkkel for medlemslandene.

I dag har vi en prosentsats på 2,19 til fellesfinansierte anlegg. For å si det slik: Av disse 54 millioner på 10. del som er foreslått til Norge, vil vi få refundert i utlandet 24 millioner kroner. 30 millioner vil være vårt bidrag, 2,19 pst. av 1 340 millioner kroner.

Rådets infrastrukturkomite har drøftet det utkast til rapport som foreligger, og flertallet går da inn for det – der er et mindretall som jeg skal referere – og begrunner sitt syn med at anleggene vil være av felles interesse, at fellesfinansiering gir større muligheter for sentralisert NATO-kontroll, og at det ikke foreligger noen alternativ finansieringsmåte som er forenlig med NATO-alliansens interesser.

Det land som er minst innstillet på å godta fellesfinansiering, er Frankrike, og det henger formentlig sammen med den nye regjering i Frankrike og dessuten det franske syn at Frankrike ønsker separat kontroll over atomvåpen og anlegg på fransk jord. Franskmennene ønsker ikke at det skal stå under amerikansk kontroll. Det kan være at Frankrike forsøker å forhale saken inntil det selv også har fremstillet atomvåpen. I øyeblikket er det vanskelig å si hvordan Frankrike vil komme til å stille seg når saken nå kommer opp til endelig behandling. Men det gjelder vel nær sagt her som på andre områder i europeiske spørsmål i dag, at Frankrike er man ikke sikker på før man er kommet til hardkjøring i en sak.

Regjeringens Sikkerhetsutvalg har behandlet dette spørsmål, og utvalget har anbefalt at man går inn for prinsippene. Utvalget la da særlig vekt på at fellesfinansiering vil gi bedre muligheter for sentralisert NATO-kontroll av nye våpen enn om finansieringen skulle skje på nasjonalt grunnlag eller på annen måte.

Regjeringens Sikkerhetsutvalg var enig i at man fra norsk side i prinsippet måtte kunne godta fellesfinansiering av disse nye kategorier i samsvar med den tilråding som foreligger fra NATO's sekretariat, dvs. at det ikke fører med seg noen forpliktelse for medlemslandene til å stille midler til rådighet utover det nå løpende langtidspå program for infrastruktur. Det forutsettes at disse økonomiske spørsmål blir vurdert av NATO på et senere tidspunkt, og at saken da blir lagt fram for Regjeringen og for Stortingets utvidede utenriks- og konstitusjonskomite, før endelig behandling i NATO's Råd.

Den videre behandling vil jo bli at man nå i NATO-rådet drøfter den rapport som foreligger fra infrastrukturkomiteen. Den vil så gå tilbake igjen, og etter hvert vil forslagene komme til de forskjellige land med hensyn til hvilke anlegg for de forskjellige land som man vil fellesfinansiere. Det nye fireårsprogram vil naturligvis også bli delt opp i slike deler som vi har hatt i de tidligere år, og hver del vil da komme opp til spesiell behandling både med hensyn til størrelse og med hensyn til anlegg.

Formannen: Jeg skal få takke forsvarsministeren for redegjørelsen. Er det noen som forlanger ordet?

Røiseland: Det eg serleg vil nemne, er det som skal byggjast i vårt land no i fyrste omgang. Det skal brukast 54 millionar kronar, og av det skal 20 millionar gå til tiltak som er vanlege kategorier infrastruktur, og som det ikkje kan bli diskusjon om. 24 millionar skal gå til NIKE-bataljonen i Oslo-området. No vel, den har vi vedtatt vi skal ha, så vi får berre vere glade vi får pengar utanfrå til å finansiere den. Men så skal det gå 10 millionar til bygging av nye ammunisjonslager, og desse lagra kunne eventuelt også ta våpen med ammunisjon med atomladningar. Så vart det sagt av forsvarsministeren, så vidt eg skjøna, at det var NATO som skulle eige og disponere desse anlegga. Det gjaldt vel då også ammunisjonslagra, der ein i tilfelle kan lagre atomvåpen. Det er amerikanarane som har den fysiske kontrollen med atomvåpen, og det er NATO som har den militære.

Då synest eg eit spørsmål melder seg: Kan vi då risikere at NATO på eit visst tidspunkt seier at no vil vi ha atomvåpenlagra i Norge? Amerikanarane har den fysiske kontrollen, altså må det fylgje amerikanske styrker med til å passe på dei. Kan det då gjerast utan at norske myndigheter tar stilling til spørsmålet om atomlagring eller ikkje atomlagring, og også til spørsmålet om amerikanske styrker eller ikkje amerikanske styrker på norsk jord? Det synest eg nok blir noko av ei hovudsak i samband med dette.

Statsråd Handal: Det er jo våpenet som er under NATO's kontroll, og fellesfinansierte anlegg tilhører også NATO, det er riktig. Vi kan si at de flyplasser

som er bygd i dag, er under nasjonal fysisk kontroll, men de er bygd for NATO-landene, og skulle i tilfelle av krig disponeres for eventuell bruk av NATO.

Når det gjelder ammunisjonslagrene, vil de i Norge være under norsk fysisk kontroll og drift, og der vil ikke kunne plasseres noen atomammunisjon i Norge uten at den norske regjering og det norske Storting samtykker i plasseringen, og det forhandles i det hele tatt ikke om det. – Det som jeg gjerne vil si, er at disse lagrene vil bli utstyrt på en slik måte at de kan ta slik ammunisjon, men i øyeblikket er det ikke spørsmål om det, og det vil ikke kunne plasseres atomammunisjon her uten at den norske regjering og det norske Storting samtykker i det.

Hoel: Jeg vil gjerne få lov å stille et enkelt spørsmål når det gjelder vår prosentvise andel av utgiftene til fellesprogrammet. Jeg synes forsvarsministeren nevnte en prosent på 2,19. Betyr det at vårt bidrag er gått ned i forhold til tidligere, for det har, så vidt jeg vet, vært 2,54?

Statsråd Handal: Etterat Tyskland kom med, er det gått ned. Jeg tror det en gang var på 2,35 eller 2,34. Nå er det gått ned til 2,19.

Hoel: Det var oppe i 2,54 i fjor.

Statsråd Handal: De nøyaktige tall er 3,09, 2,54 og 2,19.

Hegna: Det er jo svært store spørsmål som reiser seg her både av økonomisk, politisk og militær art. Vi har fått en muntlig redegjørelse, som – så langt det er mulig i en så kort muntlig redegjørelse – har festet oppmerksomheten på visse ting som kommer i betraktning, og man ser jo straks at her er det store problemer som kommer inn. Jeg skulle da tro at dette møte ikke kan gjøre annet enn å notere seg at slike planer er under drøftelse og bearbeidelse, og at vi er blitt orientert om det. Men hvis man skal ta noe standpunkt til tingene, må man jo ha dem forelagt på en helt annen måte. Jeg går ut fra at det vil skje i tiden utover i den utstrekning det vil bli nødvendig.

Formannen: Jeg har tenkt litt i de samme baner som hr. Røiseland. Denne kontroll gjelder jo også annet enn lagre av atomammunisjon. Det vil si at også våre bataljoner til en viss grad er under NATO's kontroll. Det blir da et ganske vesentlig spørsmål om hva som legges i denne kontroll. Så vidt jeg forstår, er det meningen at eventuelle lagre av atomammunisjon kommer til å stå direkte under amerikansk kontroll. Det er jo egentlig noe annet enn NATO-kontroll.

Jeg synes derfor at vi vel burde få en redegjørelse for hva denne kontrollen innebærer. Jeg er, om jeg skal si det, redd for at det kan slå visse sprekker i vår basepolitikk når vi nå utvider infrastrukturprogrammet til slike ting. Jeg ville gjerne se en betenkning om hele forholdet, og fremfor alt om hva vi er forpliktet til. Jeg kan være enig med forsvarsministeren i at det er på mange måter bedre å ha en sentralisert kontroll enn at hvert land skal ha kontrollen – her tenker jeg særlig på

Frankrike – så vi må kjempe for at det blir internasjonal og felles kontroll, i særdeleshet da av atomammunisjon. Men jeg vil jo si, at skal man først gå så langt i retning av forpliktelser overfor NATO, må det også medføre noen plikt fra NATO's side til konsultasjon før det foretas noe. – Jeg er i den senere tid blitt ganske betenkt når vi har vært vitne til at De Forente Stater går til intervensjon i Libanon, mens vi i Egypt har norske tropper som vi har ansvar for, uten at vi overhodet får en forhåndsmeddelelse om at noe kan inntreffe. Jeg mener at hvis NATO krever gjennomført sitt kontrollsystem så langt som her er nevnt, hvilket på mange måter kan være en fordel, må det på den annen side bli innført en ganske annen forpliktelse til konsultasjon og forhåndsdrøftelse enn vi har i dag.

Statsråd Handal: Det er klart at man kan stille seg visse spørsmål i denne forbindelse. Men la meg først igjen understreke at kontrollen med disse ting i Norge ikke betyr noe annet enn akkurat det samme som vi i dag har over utpekte norske styrker. Det er ikke noen fysisk kontroll hverken over våre NIKE-batterier eller våre ammunisjonslagre, men det er den samme kontroll som det i dag er med våre utpekte styrker til NATO.

Når det så gjelder kontrollen for øvrig i Europa av NATO's militære myndigheter og fysisk ved USA der hvor de eventuelt måtte lagre atomsprengladninger, tror jeg allikevel det er riktig å si at det er bedre at dette blir sentralisert under SACEUR, fordi SACEUR er avhengig av NATO-ministrenes eller NATO-rådets vedtak om at SACEUR skal bruke disse tingene. Det er tidligere vedtak som er fattet. Man kan ikke bruke dem uten NATO-rådets og de nasjonale myndigheters godkjenning.

På den annen side ville det være farlig å la disse våpen ligge under nasjonale kommandoer. Den norske linje har i disse spørsmål hele tiden gått ut på færrest mulig medlemmer i NATO-klubben og kontrollen sterkt sentralisert under politiske myndigheter.

Jeg er naturligvis helt enig med formannen i at man kan ønske seg bedre konsultasjon enn det enkelte ganger har vært. Men i dette spørsmål synes jeg at man har sikret seg på alle de måter man kan sikre seg, ved at man får konsentrert ledelse og konsentrert kontroll avhengig av NATO-rådets, dvs. av de politiske myndigheters, avgjørelse for bruken.

Meisdalshagen: Dette er eit så vanskeleg og innfløkt spørsmål at eg går ut frå at det er slik som hr. Hegna nettopp var inne på, at denne utgreinga er ei orientering for oss, og dersom det skal koma dit at komiteen skal koma fram med sine synsmåtar, sitt endelege standpunkt, og ta stilling til dette, då må vi få det lagt fram på eit anna grunnlag enn vi har fått det no. Dette spørsmål er vel så viktig at vi må få eit notat om det, så vi kan sitja i fred og mak og studera desse ting. Det er umogleg, i all fall for meg, å ta dette direkte over bordet her, så vanskeleg som saka er. Det er så mange sider ved det at i alle tilfelle må ein bli overbevist om at dette er enkelt og ikkje innviklet, før ein kan vera med på det.

Eg går, som sagt, ut frå at dette er ei orientering, men at vi får det igjen seinare utgreitt skriftleg, slik at vi kan drøfta saka på tryggare grunnlag enn vi gjer her.

Statsråd Handal: Jeg må si at det er ikke noe mer materiale å legge fram i denne sak med hensyn til prinsippene. Jeg tror at jeg har lagt fram prinsippene så enkelt og så klart som det overhodet er mulig, og der er ikke noen andre spørsmål i disse prinsippene enn dem som jeg har pekt på. Med hensyn til beløpenes størrelse har jeg sagt at vi mener de er overdimensjonerte, og at vi får komme tilbake til det spørsmål.

For øvrig er det klart at det er ikke komiteen som kan treffe noen avgjørelse. Men jeg hadde interesse av, og det var også i Regjeringens sikkerhetsutvalgs interesse, at den utvidede utenrikskomite ble orientert om disse spørsmål før det ble sendt endelig instruks til Paris. Saken vil komme tilbake til Regjeringen og til Stortinget når spørsmålet om den 10. del blir lagt fram med anbefaling for Regjeringen og Stortinget til vedtagelse. Da vil saken i sin helhet komme opp for Stortinget.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler, vil jeg gjerne si at det er jo – som vanlig kan en nesten si – slik at saken hører under Regjeringen, og denne må handle under sitt konstitusjonelle ansvar. Når Regjeringen forelegger slike saker for komiteen, er det for å høre komiteens oppfatning og komiteen treffer som sådan ingen avgjørelse, og kan i og for seg heller ikke gjøres ansvarlig. Det er opp til Regjeringen på bakgrunn av denne debatt og de meninger som er hevdet i komiteen, å bestemme hva den videre vil gjøre.

Ingvaldsen: Jeg forsto det så at forsvarsministeren ville ha en reaksjon på disse planene. Når det gjelder selve planene, er vel dessverre dette ikke noe annet enn det man måtte forutse som en sannsynlig utvikling. Rakettvåpnene er jo dessverre et faktum, og er det på begge sider, og det er vel helt opplagt at man kommer ikke utenom bruken av rakettvåpen i NATO, enten man nå måtte ønske det eller ikke.

Jeg forstår disse planene som et resultat av de overveielser man har gjort i NATO for å få en så sikker kontroll med det hele som mulig. Jeg må si at jeg for min del synes det er absolutt riktig at man går inn for en helt sentralisert kontroll og også bestemmelser om anvendelsen av det som skal overlates til de enkelte stater.

Når det gjelder plaseringen, er det vel ikke annet som gjelder for Norge direkte enn at vi er stillet i utsikt å skulle få tilbud om et par til av de batterier vi allerede har tatt standpunkt til. Og når det gjelder varslingsanleggene, som vil være av stor betydning i Norge, kan jeg ikke innse at det egentlig er noen grunn til betenkelighet fra norsk side.

Jeg må tilstå at jeg tror ikke man kommer noe så særlig meget lenger om man får en fyldigere rapport. Dette er bare et stadium hvor man må gi sin reaksjon på selve prinsippet og ta standpunkt til om man vil være med på det eller ikke, og i

hvert fall kan jeg ikke si annet enn at dette virker fornuftig på meg. Både hele opplegget, og jeg tror også de forsiktighetshensyn som jo er så særdeles nødvendige i denne sak, er varetatt bra, så jeg kan ikke innse at det skulle være noen grunn for Norge til å opponere eller ta noen reservasjon når det gjelder selve det prinsipielle opplegg. En annen sak er det når vi kommer over på de mer detaljerte tingene som skal utføres i Norge. Da får man vel anledning til å se nøyer på dem.

Meisdalshagen: Eg er sjølv sagt fullstendig klår over at det er ikkje denne komite som skal avgjera dette korkje no eller seinare. Men det er jo sagt her at dette skal tena som grunnlag for den instruks som blir gjeven, og at det skal vera ein reaksjon frå komiteen. Vel, det er rimeleg at det er dei som har slik oversikt at dei kan gje ein reaksjon, men eg for min del kan ikkje det på det noverande tidspunkt. Det er for mange ting som spelar inn her. Eg har ingen myndighet til å be om å få saka lagt utførlegare fram, men før eg kan ta standpunkt til denne sak, før eg kan gje råd, før eg kan koma med ein reaksjon – eg kan ikkje gjera det på dette tidspunkt – så må det vera på eit noko anna grunnlag. Eg vil berre ha sagt frå om det.

Vatnaland: Dersom det er så at forsvarsministeren vil ha ei meiningsytring her, og det synest eg at han kanskje har grunn til å venta, så er det ikkje lett å ta stilling til noko som spenner så vidt som dette. Men det er no, som også forsvarsministeren sa, i grunnen dei prinsipielle liner og planer som det her er gjort greie for. Detaljane blir noko som ein eventuelt får koma tilbake til seinare.

Eg kan då ikkje dela dei betenkelegheiter som enkelte andre her har gjevi uttrykk for. Eg synest at det er samanheng mellom det som har vori, og det som det no er gjort greie for. Dette er noko som ein måtte venta seg, og etter heile utgreiinga og etter dei svar statsråden har gjevi på spørsmål, kan eg ikkje seia noko anna enn det eg alt har gjevi uttrykk for, at eg ikkje kan dela dei tvilsmål som sume har haldi fram. – Det som Stortinget skal gjera vedtak om, får ein seinare. Eg meiner at vi får ta dette til etterretning. Eg er takknemleg for at vi har fått utgreiinga, og serleg for dette med den sentraliserte kontroll, som eg meiner er av stor vekt i denne samanheng.

Wikborg: Jeg ser det også slik at dette er et logisk ledd i den militære utvikling. Enten vi ønsker det eller ei, går det den veien, det er klart at vår del av forsvaret må være på høyde med det som er militærteknikkens utvikling. Flere raketbataljoner er en naturlig følge av hele utviklingen.

Jeg syntes det var hyggelig å høre at mellomdistanseraketene nå kommer mer i bakgrunnen, slik at vi lettere kan opprettholde det standpunkt at vi bare skal ha de raketter som alene kan brukes innenfor vårt eget område. Vi vil vel da ikke bli utsatt for så meget press med hensyn til mellomdistansevåpnene.

Jeg er helt enig i det forsvarsministeren sa om at vår politikk må være en så sentralisert kontroll som mulig, både av hensyn til Frankrike og av hensyn til Tyskland, og etter det forsvarsministeren sa, kan jeg ikke skjønne at det er noen risiko for at det, som saken ligger an i dag, skal endre vår basepolitikk.

Jeg mener at vi – så langt råd er – må holde på at den fysiske kontroll over atomvåpnene skal være hos De Forente Stater. Vi kan undertiden være uenige i den politikk de fører der borte, men jeg føler en større trygghet ved en slik ordning enn ved at de Gaulle skulle ha noen kontroll over disse tingene.

Med hensyn til konsultasjon er det vel det å si at i det eksempel formannen nevnte, ville en konsultasjon ikke ha kunnet spille noen nevneverdig rolle, for det skjedde så lynende fort. Amerikanerne fikk anmodning om å komme den ene dagen, og var der den andre. Det som man kunne konsultere om, var visse garantier som ble gitt av stormaktene. Det var jo bare en konsekvens av et løfte, en garanti, som De Forente Stater hadde gitt Libanon, og det kunne kanskje være ønskelig at der ikke ble gitt fullt så mange av den slags garantier. På *det* stadium ville konsultasjonene selvfølgelig spille en stor rolle, og det er klart at vi i vår egen interesse må holde på den størst mulige adgang til å kunne uttale oss om forhold som kan få så dypt inngripende betydning også for oss.

Formannen: Er det andre som forlanger ordet? Hvis ikke, kan vi vel anse denne debatt for avsluttet, og jeg går ut fra at Regjeringen har fått den orientering den ønsker.

Jeg gir så ordet til statsråd Skaug, som vil gi en orientering om *den situasjon som er oppstått etter bruddet i forhandlingene om frihandelsområdet*.

Statsråd Skaug: Den redegjørelse jeg ga i utenrikskomiteen for 14 dager siden – den 5. november – konsentrerte seg naturlig om den krise som var oppstått i forhandlingene i Paris, særlig etter de to Maudling-komiteemøter i slutten av oktober. Jeg kom også inn på de problemer vi vil stå overfor om det blir et brudd i forhandlingene og om de seks «ikke-seks» finner å burde sette hardt mot hardt i en handelspolitisk strid med Frankrike og de andre landene i det kontinentale fellesmarked.

Som det vil være kjent fra pressemeldingene, har Mr. Maudling nå besluttet seg til å utsette de videre forhandlinger i Maudling-komiteen, som det heter: «på ubestemt tid», og man vet i øyeblikket intet om når disse forhandlinger eventuelt vil bli tatt opp igjen. Han har i denne forbindelse selv gitt uttrykk for at det ikke vil ha noen mening å fortsette disse forhandlinger før man vet noe mer, spesielt om fransk forhandlingsvilje.

Man må vel si at dette bruddet ikke på noen måte kom uventet. Det er til og med de som mener at det ville ha vært en fordel om et slikt brudd hadde oppstått på et tidligere tidspunkt, ut fra det synspunkt at det ikke vil være mulig å komme til enighet uten gjennom en alvorlig krise i forhandlingene. Jeg var inne på dette i redegjørelsen den 5. november. Motsetningene mellom De Seks i fellesmarkedet og de andre vest-europeiske land – og spesielt mellom Frankrike og Storbritannia – har jo lenge vært til stede, og da Frankrike under Maudling-møtene i slutten av oktober viste en enda steilere holdning i disse spørsmål enn under tidligere forhandlinger i år, var det mange som ikke holdt det for usannsynlig at britene ville ha tatt et brudd allerede på det daværende tidspunkt.

Jeg skal om et øyeblikk komme tilbake til det som er hendt i de aller siste dagene. Men la meg først si noen ord om det møtet som ble holdt i Maudling-komiteen i dagene 13. og 14. november.

Det hersket den samme pessimisme foran det møtet som under det forrige møtet. Det var ikke skjedd noen ting i mellomtiden som kunne tyde på noen større forhandlingsvilje fra fransk side. Den franske utenriksminister Couve de Murvilles besøk i London den 6. november hadde ikke brakt England og Frankrike noe nærmere hverandre i frihandelsspørsmålet. Tvert imot var kanskje motsetningene enda større etter Murvilles besøk, idet han hadde inntatt en meget negativ holdning overfor Maudling og de andre britiske representanter. De forsøk som ble gjort fra britisk side for å få Frankrike til å oppgi sin motstand, var resultatløse, og det eneste som kom ut av møtet den 6. november, var at de to parter bare kunne konstatere at det hersket en betydelig meningsforskjell mellom de to land.

Også under dette siste møtet i Paris den 13. og 14. november var Frankrike representert ved en embetsmann fra utenriksministeriet, og intet medlem av den franske regjering var til stede. Det var M. Wormser som nå, som ved oktober-møtene, representerte Frankrike.

Heller ikke dr. Erhard møtte, på tross av optimistiske forhåndsvarsler i pressen om at han nå aktet å ta et initiativ under komiteens møte for å gjøre et forsøk på å redde frihandelssaken i land. Under oktober-møtene var jo heller ikke dr. Erhard til stede. Det hadde sin grunn i at han da var på rundreise i Østen. Men han var på *dette* tidspunkt tilbake igjen fra denne rundreisen, og det at det var annonsert i pressen at han ville komme og ta dette initiativ, og han så allikevel ikke kom, må vel tas som enda et uttrykk for en situasjon i Bonn som innebærer at når det er strid mellom Adenauers politiske tilnæringslinje overfor Frankrike og de økonomiske interessene som kan gå på tvers av dette, og som forfektes av dr. Erhard, da vinner alltid Adenauer. Dette er noe som ikke alle på tysk side er særlig begeistret for, og vi har ikke bare denne gang, men også ved tidligere anledninger hatt høve til å få høre fra de tyske representanter at de i høy grad er misfornøyd med den minskede handlefrihet som er lagt på dem på grunn av dette spesielle tysk-franske politiske forhold.

Sakslisten for dette møtet den 13. og 14. november var relativt begrenset. Det dreiet seg vesentlig om en gjennomgåelse av de punktene i memorandumet fra De Seks som ikke ble tatt opp under de forrige møtene, og hvor en ikke hadde nådd frem til noen konklusjoner. Det store nøkkelproblemet, å finne en løsning på opprinnelses- og forvridningsspørsmålene, ble ikke drøftet på dette møtet. Som kjent var det meningen at disse problemene skulle tas opp i den såkalte Maudling-komite nr. 2 i dens møter fra den 19. november og fremover i den kontinuerlige sesjon som var planlagt året ut.

Da de to møtedagene ikke bragte frem noe nytt, tror jeg ikke det har noen særlig hensikt å gjennomgå de enkelte punkter. For øvrig foreligger det fra Delegasjonen i Paris en innberetning om møtets forløp i dens rapport nr. 3217 av 15. november, og denne rapporten blir som vanlig sendt komiteens medlemmer.

Det kan imidlertid allikevel være på sin plass å nevne noen av de viktigste tingene som skjedde under møtet. For det første fremkom det sterke henstillinger til komiteens medlemmer om å anstrenge seg til det ytterste for i hovedprinsippene å bli enige om opprettelse av et frihandelsområde, for å unngå diskriminering og faren for politisk og økonomisk splittelse. Disse henstillinger kom fra tre forskjellige hold utenfor komiteen. Allerede før møtet forelå det en resolusjon fra industriforbundene og arbeidsgiverforeningene i de seks «ikke-seks»-land – England, Østerrike, Sveits og de tre nordiske land – hvor det bl.a. blir pekt på den forvirring og usikkerhet som vil gjøre seg gjeldende i fremtiden i forbindelse med investeringsplaner og salgsarbeid på markedene dersom forsøkene på å få istandbragt et frihandelsområde ikke fører frem. Disse industrirepresentantene har samtidig sagt seg beredt til å akseptere en overgangsperiode med tollmessig diskriminering for å gi mer tid til å forhandle, men under forutsetning av at lettelsene i de kvantitative importrestriksjoner – altså økningen i kvotene – hos De Seks skjer på et ikke-diskriminerende grunnlag.

Det var henvendelse nr. 1. Henvendelse nr. 2 til komiteen var den resolusjon som Nordisk Råds økonomiske utvalg vedtok, og som ble lagt frem i komiteen på dens møte om fredagen, og som jeg tror gjorde et meget godt inntrykk.

Den tredje henvendelsen kom fra en deputasjon av representanter fra Europarådet under ledelse av det svenske medlem Elmgren. Det kan være grunn til å feste oppmerksomheten ved at det under denne deputasjons møte med komiteen også kom et innlegg fra det britiske medlem Hay, som også uttalte seg i egenskap av britisk parlamentariker. Han innrømmet at bestrebelse i retning av å skape et forent Europa flere ganger tidligere var strandet på britisk motstand, men han sa at han kunne forsikre både på regjeringspartiets og opposisjonens vegne at Storbritannia nå ønsker å knytte seg til Kontinentet.

Det var de tre henstillingene som kom til komiteen.

Blant de gjenværende punkter i memorandumet fra De Seks drøftet komiteen igjen spørsmålet om en harmonisering av den ytre handelspolitikk. Da dette spørsmålet henger intimt sammen med opprinnelses- og forvridningsproblemene, kom det heller ikke noe positivt ut av denne diskusjon. På fransk side holdt man fast ved det tidligere standpunkt, nemlig at Frankrike ikke kan forstå hvordan man kan opprette et frihandelsområde uten at den ytre handelspolitikk og mengderegulering overfor tredjeland blir harmonisert. Det ble imidlertid samtidig fremhevet at Frankrike ikke er prinsipielt imot tanken om en viss frihet i tollpolitikken, men at det er mange mellomstadier som burde vurderes. Dette er noe som man har hørt før, men man har aldri fått noen nærmere presisering av hvordan man på fransk side tenker seg de praktiske ordningene.

Spørsmålet om de britiske samveldepreferansene ble også drøftet. Det er et spørsmål som har nær sammenheng med hvilke regler som skal gjelde for den ytre handelspolitikk. Det kom ikke klart frem under dette møtet, men fra tidligere drøftelser har man inntrykk av at samveldepreferansene er en av de mange anstøtsstenene når det gjelder Frankrikes innstilling til frihandelsområdet. Talsmenn for fransk industri har ved mer enn én anledning pekt på at Storbritannia i

det påtenkte arrangement vil få en dobbeltpreferert stilling – både vis-à-vis samveldelandene og vis-à-vis landene i et frihandelsområde – og at dette er et forhold som de vanskelig kan forsone seg med. Komiteen er imidlertid tidligere blitt enig om at disse preferanseproblemene bør tas opp under de sektorvise drøftelser som man hadde tenkt man skulle ha om forvridnings- og opprinnelsesproblemene. Hvis en kunne få disse preferanseproblemene skjøvet over til de sektorvise drøftelser, ville man kunne ha mulighet for å unngå den følelsesbetonte prinsippdebatt som man svært ofte får, og isteden føre diskusjonen om disse spørsmål over på et mer praktisk og jordnært plan, slik at man også kunne ha håp om å finne frem til løsninger.

Ellers oppsto igjen på dette møtet en ny diskusjon om harmonisering av de sosiale vilkår i medlemslandene. Dette er en sak som jeg har hatt anledning til å redegjøre for her i komiteen tidligere. Det er en fransk idé, som man på fransk side holder fast på med nebb og klør, bl.a. på bakgrunn av de bestemmelsene som er tatt med i Romatraktaten, og enhver drøftelse om dette emnet med franske eksperter har alltid vist seg å være forgjeves. Det man på fransk side ønsker å ha inn i traktaten, er en bestemmelse om lik lønn for menn og kvinner – hvilket i og for seg ikke er noe egentlig problem. Men de vil også ha med en bestemmelse om at man skal harmonisere antall betalte fridager, og man skal ha med en overmåte innviklet bestemmelse om overtidsbetaling, som henger sammen med spesielle forhold i Frankrike slik de var for halvannet år siden. Disse ting skal harmoniseres. Derimot er det overhodet ikke noe spørsmål om å harmonisere det som vel i denne henseende er langt vesentligere, nemlig det faktiske lønnsnivå i deltakerlandene. Vi har sett på en del av disse tingene med ganske stor skepsis, og nå som tidligere ble det en ganske ørkesløs og nytteløs diskusjon om dem.

Dette siste møtet i komiteen førte altså ikke forhandlingene et skritt videre. Man hadde heller ikke på forhånd ventet at det skulle bli noen særlige resultater av møtet. Når Maudling allikevel sammenkalte dette møtet, var det vel kanskje først og fremst for å demonstrere at et eventuelt negativt resultat ikke skyldtes mangelen på initiativ fra hans side.

Før møtet sluttet, ble komiteen enig om å holde et nytt møte den 5. desember, og i mellomtiden skulle så komite nr. 2 ha gått i gang med sektordrøftelsene.

Rett etter at komiteen var ferdig med sitt møte fredag den 14., kom så erklæringen fra den franske informasjonsminister Soustelle, og teksten på denne erklæring vil jeg gjerne få lese. Den lyder som følger:

«Det synes for Frankrike at det ikke vil være mulig å opprette et frihandelsområde slik som Storbritannia ønsker det, det vil si ved å iverksette en fri handel mellom de seks i fellesmarkedet og de 11 andre land i OEEC, all den stund de 17 landene ikke opererer med en ensartet ytre tolltariff og det ikke treffes tiltak til harmonisering på det økonomiske og sosiale område. Dette betyr ikke at det ikke kan finnes en tilfredsstillende løsning for de seks landene i fellesmarkedet og for de andre vest-europeiske land når det gjelder det økonomiske samkvem mellom dem. Den franske regjering for sin del arbeider aktivt for å finne en løsning. Heller ikke må man fortolke den

nåværende situasjon som låst fast. Selv om det forslag som Storbritannia har lagt frem, ikke synes akseptabelt, bør problemet drøftes videre.»

Denne meldingen ble Maudling kjent med da han kom til London samme aften. Den var ikke nevnt med et ord under møtet. Den selvsamme dag – denne fredagen – ble det holdt en lunch i utenriksministeriet på Quay d'Orsay hvor utenriksminister Couve de Murville var vert. Jeg snakket da med de Murville, som jeg kjenner fra tidligere, og hørte overhodet ikke et ord om at den franske regjering hadde behandlet denne sak og gått til et såpass oppsiktsvekkende skritt som å la Soustelle sende ut denne erklæring.

Det har for øvrig vært en god del mystikk om denne erklæring. De andre fem har, så vidt vi forstår, overhodet ikke kjent noe til den. Og i den flom av rykter som nå går, er det ganske interessant bl.a. å merke seg at en representant for den amerikanske ambassade her i Oslo har kunnet fortelle til oss at de har fått beskjed fra den amerikanske ambassade i Paris om at Quay d'Orsay og de folk i den franske administrasjon som steller med frihandelsområdespørsmålet, overhodet ikke visste om Soustelles erklæring. Det lyder jo nokså eiendommelig, for å bruke et mildt uttrykk.

Den samme fredag ble det for øvrig, så vidt vi vet, også holdt et møte mellom De Seks, og på dette møtet ble franskmennene spurt om de sto for det fellesmemorandum fra De Seks som har vært Maudling-komiteens arbeidsgrunnlag under de to siste møtene. I dette dokumentet som ble fremlagt den 17. oktober, sies det at det er en felles oppfatning hos De Seks at frihandelsområdet bør tre i kraft samme dag som fellesmarkedslanene begynner å avvikle sine toll- og kvantitative restriksjoner, altså 1. januar 1959. Det ble fra fransk side – og det var altså den samme dag som den franske regjering skulle ha vedtatt Soustelles erklæring – overhodet ikke sagt noe om at de ikke sto fast på dette standpunkt. Men rett etterpå kom altså Soustelles erklæring.

Under disse omstendigheter var det jo nokså klart at det ikke ville nytte å føre forhandlingene videre før man for det første visste hva den franske regjering egentlig mente, og kanskje heller ikke før den franske regjering hadde hatt tid til å overveie problemene og eventuelt endre sin holdning.

Saken har så vært drøftet igjen i den franske regjering i går, og i det som er kommet av nyhetsstoff, heter det:

«Den franske regjering vedtok på sitt møte tirsdag en rekke alternative forslag til den opprinnelige britiske frihandelsplan.

– I parentes bemerket: Det har aldri eksistert noen egentlig britisk frihandelsplan. Det er en OEEC-plan, og ikke en britisk plan. –

Videre heter det:

«Hva forslagene går ut på, vil ikke bli kjent før de er behandlet av fellesmarkedets ministerråd.

En talsmann for Utenriksdepartementet opplyste at Frankrike nå betrakter forhandlingene i Maudling-komiteen etter de tidligere retningslinjer som avsluttet for godt. En frihandelssone etter det mønster Storbritannia

ønsker, vil bety døden for fellesmarkedet, og hvis forhandlingene kommer i gang igjen, blir det på et helt nytt grunnlag, sa talsmannen.»

Dette var i går. Denne erklæring fra den franske regjerings side var jo ganske stram, kanskje særlig tatt i betraktning den forsonlige og velvillige tone som Maudling anla i sin redegjørelse i Underhuset mandag. Man skulle kanskje trodd at denne ville hatt en mer gunstig virkning enn den øyensynlig har hatt. Maudling gjorde det mandag klart at man på britisk side ønsket å føre forhandlingene videre, og at den nåværende situasjon ikke betød annet enn at man hadde funnet det hensiktsmessig å ta en utsettelse. Han ga videre uttrykk for at alle forslag som Frankrike i samarbeide med sine fem partnere ønsket å legge frem for å beskytte Frankrikes økonomiske stilling, særlig i de nærmeste vanskelige år, ville få en velvillig vurdering.

Reaksjonen på dette bruddet har, som man kunne vente, vært ganske voldsom i de vest-europeiske hovedstedene, og det er ført til torvs en rykteflom av dimensjoner som er ganske anselige. Det som tross alt er realiteten i dette, er at regjeringene i Bonn, i Haag og i Brussel også er meget bekymret over den situasjon som nå er oppstått. Det ser også ut til at den tyske opinion reagerer ganske kraftig, men det foreligger ingenting om hva den tyske regjering eventuelt akter å foreta seg, bortsett fra at Adenauer skal ha erklært seg villig til å være meglingsmann mellom britene og franskmennene.

Den amerikanske regjering, som hittil har forholdt seg meget passiv under disse forhandlingene, har også nå latt høre fra seg i form av en erklæring, hvor det heter at den amerikanske regjering minner om at den sterkt har støttet opprettelsen av fellesmarkedet. Den gjør videre oppmerksom på at den er for en utvidelse av de såkalte lavtariffsoner. Den amerikanske regjering forstår derfor – sies det – de vanskeligheter som Storbritannia og kanskje også andre land får hvis fellesmarkedet fører til en proteksjonistisk handelspolitikk mot de andre, utenforstående europeiske land. Det fremgår videre av erklæringen at den amerikanske regjering ønsker et lavtariffområde på en bredere basis enn bare fellesmarkedets land. Denne amerikanske erklæring er formet meget forsiktig, og det er vel neppe sannsynlig at man i den nåværende situasjon kan vente noe ytterligere fremstøt fra amerikansk side.

I den situasjon som nå foreligger, er det en selvfølge at de såkalte seks «ikke-seks» i enda sterkere grad enn før har rådslagninger seg imellom og søker å finne frem til en felles holdning. Formannen i OEEC's råd har sammenkalt formennene i de 11 delegasjoner i Paris til et møte i ettermiddag kl. 16. Tanken er at disse 11 land gjennom OEEC-maskineriet skal foreta en felles démarche overfor De Seks, hvor det blir appellert til dem for fellesskapets skyld å ta de nødvendige skritt for å unngå at det oppstår en meget alvorlig situasjon. Senere i uken er det så sannsynlig at det vil bli holdt et møte av embetsmenn fra de seks «ikke-seks», enten i Paris eller muligens i Bern – det vet vi ennå ikke.

Jeg tror at dette i det vesentlige er situasjonen frem til dags dato – bortsett fra alle formodninger og rykter, som jeg ikke tror det er hensiktsmessig å kommentere hvis det ikke spesielt ønskes.

Formannen: Jeg skal takke for redegjørelsen. Den kan vel bli utfylt ved spørsmål fra medlemmene.

Erling Petersen: Det var ett element jeg savnet i redegjørelsen – jeg tror ikke jeg helt tar feil – og derfor vil jeg komplettere den. I tilfelle det er feil, vil jeg be om å bli korrigert. Det blir altså nu slik fremstillet at vi ikke får noe økonomisk samarbeide, handels- eller tollsamarbeide i Europa i større stil enn det De Seks har, fordi De Seks ikke kan akseptere frihandelsområdet. Men det er vel fremdeles slik at adgangen til fellesmarkedet står åpen for alle de andre 11, altså at hvis man vil gå inn på Romatraktatens betingelser, kan et hvilket som helst land komme med. Jeg vil gjerne høre om ikke det er riktig, før jeg går videre.

Statsråd Skaug: Det er riktig i teorien, men jeg tror ikke det har noenting med den faktiske virkelighet å gjøre. Jeg tror at hvis alle vi 11 i dag skulle komme og melde oss inn i Romatraktaten, ville det bety at alle forhandlingene om Romaavtalen måtte tas opp igjen. Den er så balansert med garantier og forsikringer på alle kanter at man ikke ville komme inn der uten nye forhandlinger. Det ville igjen forutsette en helt ny ratifikasjonsprosess i alle seks land.

Erling Petersen: Ja, at Romatraktaten måtte revideres, og så revideres for hvert nytt medlem som kommer inn, er jo ganske åpenbart, men man har intet grunnlag for å si at en slik prosess ikke kan la seg gjennomføre, selv om den altså krever en rekke formelle beslutninger. Da er det jo også et spørsmål: Hva er det man egentlig tilsikter? Vil man ha et vidtgående økonomisk samarbeide i Europa? I det tilfelle må man si at det som er spesifikt for frihandelsområdet, betyr unntak fra et slikt samarbeide, det at man skal ha de spesifikke tollsatser, selvstendig, utad, er et avvik fra det generelle mål å få et felles stormarked i Europa. Da er det spørsmål om i hvilken grad det er riktig å ta som utgangspunkt at de ytre tollsatser skal være helt autonomt bestemt. Eller man tar det fra den annen side og sier at en rekke land kan av bestemte grunner ikke gå inn i et regulært fellesmarked, slik som Romatraktaten forutsetter, og så får man spesifisere de enkelttilfelle hvor det er uomgjengelig nødvendig for dem å ha egne, spesifikke tollsatser utad, mens man for øvrig aksepterer harmoniseringen i prinsippet. Da vil man ha et helt annet utgangspunkt for forhandlingene.

Så vidt jeg vet er man aldri kommet så langt at man har begynt å arbeide med saken fra den siden. Alt har jo gått ut på å forsøke å finne frem til tekniske løsninger som gjør det mulig å forene de to i og for seg uforenlige tanker, det spesifikke frihandelsområde og fellesmarkedet.

Det jeg vil frem til med denne innledningen er at handelsministeren sa at det nå er ganske naturlig at de seks «ikke-seks» har nære rådslagninger, og det er jeg ganske enig i. Det gjelder vel også resten av de 11. Men han sa også: «for å finne frem til en felles holdning.» Jeg er ikke så helt sikker på at man uten videre kan trekke den slutning at den felles holdning i den foreliggende situasjons ubetinget er

den eneste og den beste løsning. Tvert imot, meg forekommer nå problemet å være at vi er nødt til å overveie om en felles løsning hos de seks «ikke-seks» er *vår* beste løsning. Det kan være det er det, men vi kan ikke trekke den konklusjon uten videre, og der er så vidt jeg vet ikke lagt frem noe materiale som gjør en slik konklusjon ufrakommelig. Hva Regjeringen måtte ha arbeidet med uten å ha lagt det frem, vet jeg ikke, den har selvsagt ikke vært passiv på dette område, men jeg ville anse det som mindre heldig hvis man i denne situasjon, uten å ha overveiet alle de konkrete momenter som foreligger, lar seg drive inn i en blokkdannelse: Det er seks, derfor blir det også seks «ikke-seks», og vi er allerede på forhånd, jeg holdt på å si, dømt til å være med i den på godt eller ondt, uansett hva våre reelle interesser på lang sikt måtte kunne være.

Jeg forstår godt at reaksjonen på det som er hendt er slik. Vi kunne vel alle føle oss tussjert og fornærmet over behandlingsmåten, og at man dermed uvilkårlig i annen omgang sier: Hva kan vi gjøre av fanteri igjen? Hvordan kan vi beskytte våre interesser, hva skal vi gjøre av motangrep på De Seks? – Og så kommer vi altså automatisk inn i en slik handelspolitisk krigsblokk. Jeg vil ikke si at vi ikke med berettigelse kan havne der, men jeg ville gjerne se at det spørsmål ble overordentlig nøye og konkret gransket før man så å si finner seg plass i rekken bare ut fra rent tradisjonelle tankeganger, eller ut fra den problemstilling som er oppkommet, hvor man så å si i første omgang er plasert i en bestemt gruppe.

Borten: Jeg merket meg at statsråd Skaug presiserte at der var en flom av rykter, og at det også var rykter som det kanskje ikke var hensiktsmessig å komme inn på her. Det kan så være, men det er ett spesielt rykte som står i avisene nå, som jeg gjerne ville spørre om. Det er det som meldes fra Stockholm om at den svenske regjering har tatt initiativ til møte mellom de seks «ikke-seks», og at den i den anledning har henvendt seg til den norske og den danske regjering, og at den danske har kalt inn udenrigsnevnden til i morgen for å ta stilling til dette. Jeg vil gjerne spørre om det er etter gjensidig nordisk konsultasjon at Sverige tar et slikt initiativ, og om den norske regjering har fått en slik henvendelse om et møte, formodentlig da på ministerplanet.

Statsråd Skaug: Vi har ikke fått noen offisiell henvendelse fra Sverige om det. Det er nevnt underhånden i en telefonsamtale mellom en embetsmann i det svenske UD og en embetsmann i vårt UD noe om en mulighet for et møte, men noe mer foreligger ikke i Oslo, og med hensyn til danskenes stilling til et slikt møte vet ikke vi i øyeblikket mer enn det vi har sett i avisene.

Røiseland: Eg kan vere samd med hr. Erling Petersen i at ein sjølvsgat skal drøfte alle sjanser og alle alternativ, men det er ikkje tvil om at synet mellom dei nordiske politikarane som var her i Nordisk Råd, når det galdt sjansen til å kome inn i Messinaunionen, var at det er nyttelaust i dag. Det vanlege synet der var at Holland hadde stor interesse av å få Danmark inn, for di dei heller ville ha den danske konkurransen på det kontinentale markedet enn dei ville ha Danmark åleine

stående utanfor og drive handel med England. Tyskland hadde nok òg interesse av å få Danmark med. Men den vanlege meininga var at skulle eit nytt land bli med i Messinaunionen, måtte grunnreglane for unionen godkjennast på nytt, og det var ein vågnad som Tyskland ikkje torde ta andsynes Frankrike – dei var redde for at det heile skulle briste. Derfor var den vanlege meining at dette var eit alternativ som faktisk, i alle fall i denne aktuelle situasjonen, var ute av spelet.

Statsråd Skaug: Jeg vil gjerne i forbindelse med det hr. Petersen sa få lov til å nevne at vi jo på norsk side og så vidt jeg vet med denne komites fulle tilslutning, har ført disse forhandlinger på grunnlag av at det er mulig å knytte et frihandelsområde til tollunionen mellom De Seks.

Det er det første. Det andre er at vi jo ikke noen gang har hatt noe mandat til å ta opp forhandlinger med sikte på å gå inn i en organisasjon av overnasjonal karakter. Dette har vært en linje i norsk utenrikspolitikk i mange år, og derfor har dette hverken vært noen utredningsoppgave eller noe forhandlingsgrunnlag for Regjeringen.

En annen ting er at man i dag, når man ser den utvikling som skjer i Europa, kanskje vil trekke den konklusjon at den norsk-dansk-svenske linjen i disse spørsmålene har vært mindre heldig helt fra starten av, og at vi, da disse bestemte former for samarbeid tok til i Europa som begynte med kull- og stålfellesskapet, som fortsatte med den Europahæren som ikke ble noe av, og som senere ble fortsatt og førte frem til Romaavtalen – at vi kanskje burde vært med der fra begynnelsen av. Det er meget som kan tale for et slikt syn. Men i øyeblikket er det jo litt sent å komme frem til den konklusjon, og det byr på overmåte store vanskeligheter nå å ta hele den saken opp igjen. Skal man gjøre det – og vi har fra Regjeringens side ingenting imot å ta det spørsmålet opp – da tror jeg det vil være nødvendig for denne komite og for Stortinget å ta et prinsipielt standpunkt til om man ønsker at Norge skal gå inn for internasjonale organer med en overnasjonal myndighet, slik som man har det i Romaavtalen.

Wikborg: Jeg har sett det nøyaktig slik som handelsministeren nå ga uttrykk for, at vi har tatt et prinsipielt standpunkt, at vi ikke vil inn under disse overnasjonale organer. Hvorvidt den linje har vært riktig eller ikke, kan man naturligvis ha delte meninger om, men vi kan ikke nå, uten at Stortinget har tatt standpunkt til det, følge en ny linje. Vi kan heller ikke – hvis jeg da forsto hr. Erling Petersen rett – begynne noen form for separate forhandlinger med De Seks. Nå er vår sjanse den at vi står sammen med de «ikke-seks», og hvis vi begynner å splittes opp på den måten, skal vi nok få se underlige ting skje. Da vil i all fall ikke Frankrike bli mer medgjørlig.

Jeg ser det slik at det nå er spørsmål om å fare med fanteri eller om motangrep, men nå er vi ute for å beskytte våre dyre interesser, og det må vi gjøre med de midler vi har til disposisjon, selv om de kan ta en slik form at vi kommer i motsetningsforhold til De Seks.

Nå er altså Sverige øyensynlig gått til separat aksjon. For oss som deltok i forhandlingene her i Oslo, ser jo det nesten like rart ut som det Frankrike gjør på egen hånd innenfor De Seks. Men det er vel kanskje så at Danmark under ingen omstendigheter ville gått med på noen så skarp aksjon som den Sverige har tatt, fordi Danmark av hensyn til sin veldige eksport av landbruksvarer til Tyskland må holde seg den døren åpen. For Danmark har vel ikke helt gitt opp tanken om eventuelt å slutte seg til De Seks, hvis ikke noen annen ordning kommer i stand. Men det ville være interessant å få vite om den svenske aksjonen har vært forelagt våre myndigheter, og om det er en slags «concerted action» som er tatt.

Nå har vi naturligvis ganske spesielle forhold som vi må beskytte, og det er ikke minst våre skipsfartsinteresser på Kontinentet. Jeg vet ikke om vi står så sterkt importmessig overfor disse landene at vi har en tilstrekkelig beskyttelse for vår skipsfart på den måten, men ellers er det naturligvis et hensyn som vi er nødt til å ta i alle de overlegninger som nå kommer.

Jeg tror at det kanskje vil vise seg å være en «helsekrise», som man kaller det, som man nå går igjennom, og at det slett ikke er så at alt håp om en ordning i Europa er ute. Men allikevel er det nå grunn til å ta opp til alvorlig overveielse spørsmålet om hva vi som ikke er med blant De Seks, kan gjøre, og fortrinnsvis hva vi kan få til av samarbeid med Storbritannia og om mulig Canada og resten av det britiske samvelde.

Ingvaldsen: Jeg har inntrykk av at Frankrike er noe egosentrisk innstillet, som det for øvrig alltid har vært. Nå er det vel ikke i og for seg så rart, for Frankrike er jo et typisk høytariffland, og det vil i denne alliansen med de fem andre komme omtrent i samme forhold som Norge vil komme i en skandinavisk tollunion, det vil muligens få en del ekstra problemer.

Men hvor lenge kan Frankrike fortsette med å føre forhandlinger sånn på egen hånd blant De Seks? Jeg vet ikke om det går an å svare på det, men f.eks. fra 1. januar må vel De Seks også gå inn under en overnasjonal instans når det gjelder handelsforhandlinger utad, og det kan vel ikke da fortsette sånn som nå, at de driver hver for seg. Hva foreligger det om det?

Statsråd Skaug: På det punkt vet vi ikke sikkert hva de vil komme til å gjøre.

Det er ett problem som kommer opp i forbindelse med Frankrike som er ganske viktig. Til gjengjeld for den ganske betydelige økonomiske støtte Frankrike fikk siste vinter via EPU og som vi i Norge også delvis hefter for, idet vi har påtatt oss en tilbakebetalingsforpliktelse overfor Tyskland for en del av de pengene Frankrike fikk hvis de ikke selv kan betale – til gjengjeld for disse pengene påtok Frankrike seg visse forpliktelser under OEEC's liberaliseringskode til å liberalisere sin import vis-à-vis OEEC-landene med opp til 60 pst. fra 1. juli, og det skulle vel nå være 75 pst. Frankrike må gå til OEEC's råd og be om å få slippe å gjøre dette, og det vil det antagelig komme til å gjøre en gang i desember. Spørsmålet er da hvordan vi skal forholde oss. Her påtar Frankrike seg en helt ny forpliktelse overfor

sine partnere i tollunionen til å redusere sine tollsatser og øke sine kvoter fra 1. januar, mens det på den annen side øyensynlig ikke akter å gjennomføre denne liberalisering som det forlengst er forpliktet til under OEEC's liberaliseringskode. OEEC's regler foreskriver en meget innviklet prosedyre for å møte en slik situasjon, idet man aldri har regnet med at denne situasjon skulle komme til å inntre. Men spørsmålet vil da komme opp om vi ved det møte i OEEC's råd i desember skal ta forbehold om at vi eventuelt ønsker å stå fritt i våre forpliktelser under liberaliseringskoden vis-à-vis Frankrike, idet Frankrike har brutt sine forpliktelser overfor oss.

Når det gjelder spørsmålet om de svenske aksjoner, vil jeg gjerne først få nevne at kabinettsekretær Belfrages såkalte «démarche» i Washington var noe som kom til å få stor betydning på grunn av det tidspunkt da den fant sted. Han har ikke avlevert i Washington noe skriftlig. Han var på besøk i De Forente Stater og var innom og snakket med en embetsmann i State Department – det var fredag i forrige uke – om situasjonen i sin alminnelighet. Dette fikk så pressen tak i, og dette ble så offentliggjort akkurat på det tidspunkt da Soustelle hadde avgitt sin erklæring og Maudling hadde sagt at forhandlingene var brutt. Derved kom Belfrages besøk og «intervensjon» i State Department til å se ut som noe langt mer betydningsfullt enn det egentlig var. Etter selve sin art var ikke Belfrages «intervensjon» i State Department noe mer eller noe annet enn ekspedisjonssjef Sommerfelts démarche da han i våres var i Amerika og snakket med de samme folk om de samme ting og på samme måte.

Når det gjelder de svenske notene, har vi for det første sett utkastet til den noten som ble sendt til Bonn, og vi er gjort kjent med de andre demarcher som er gjort fra svensk side. Vi har ikke drøftet og ikke funnet det hensiktsmessig å lage noen fellesdemarche i dette tilfelle, fordi det i dette tilfelle bare ville kunne bli en svensk-norsk fellesdemarche, idet det, som hr. Wikborg var inne på, er ganske usannsynlig at Danmark vil være med på denne slags henstillinger. I den nåværende situasjon og med den forskjell som tross alt består i Norges og Sveriges stilling i dette bilde, har vi også funnet det rimelig at Sverige kunne gjøre disse ganske skarpe henstillinger som vi for vårt vedkommende på det nåværende tidspunkt helst ikke ville gjøre. En av grunnene til det er for øvrig at vi i våres gjorde en meget alvorlig démarche i de seks hovedsteder, og også samtidig innkalte ambassadørene for de seks land til et møte her i Oslo, og overleverte en utførlig redegjørelse for det norske syn på den sak. Den gang drøftet vi også spørsmålet med svenskene på forhånd. Vi sa at vi hadde til hensikt å gjøre dette, og spurte om de ville lage en tilsvarende démarche samtidig. På det daværende tidspunkt fant man ikke på svensk side at det var hensiktsmessig å gjøre det. At det nå fortoner seg som om der skjer et eksklusivt fremstøt fra svensk side, skal man derfor ikke legge for stor vekt på, det har sin forklaring i de forhold jeg her har nevnt.

Erling Petersen: Hr. Wikborg har bestandig så mange pene ord – han sa at vi må «beskytte våre dyre interesser». Det er jo ganske klart at vi alle gjerne vil si det sånn, men der er jo noe som heter realiteter, og det vi står overfor, det er muligheten

for en handelskrig. Og en handelskrig er ikke noen pyntelig familiesammenkomst, det har aldri vært det, og kommer aldri til å bli det. Selvfølgelig vil hverken vi eller hr. Wikborg være med på noe fanteri – vi vil ikke kalle det fanteri. Men jeg tror at det kan kalles internasjonalt fanteri meget av det som foregår under en handelskrig, og jeg synes nok at man bør koste på seg å se realitetene.

Jeg vil også si, både når det gjelder handelsministeren og hr. Røiseland, at de i grunnen har satt seg fast i en bestemt tankegang. Nå kan man si at Roma-avtalen eksisterer, og den bør ikke rokkes ved. Men det er heller ikke noen ufravikelig nødvendighet å gjøre det. Forutsetningen for hele dette arbeidet som har pågått, er jo at der skulle lages en frihandelsavtale i tillegg og tilknytning til Roma-avtalen, hvor de seks land gikk inn som partnere sammen med de seks «ikke-seks», og det er klart at den avtalen kan være basert på alle grader og avskygninger fra Roma-avtalen og helt opp til det engelske ønskeprosjekt, som vel til å begynne med bare eksisterte i engelske hjerner uten å være formet på papiret. Det jeg var inne på, var at man kunne gå den veien, gå til den absolutte ytterlighet og gå fullt inn. Men der er også andre muligheter for tilslutning – der er en hel skala, fra de minste endringer fra Roma-avtalen og oppover, og det jeg vil frem til er at selv i den siste franske erklæringen ble det også sagt at man ikke ser bort fra muligheten av en ordning som kan kalles et frihandelsområde, men bare ikke på de betingelser som hittil er blitt diskutert. Det vil også si at man ikke ser bort fra at der kan slutes en avtale mellom De Seks og de «ikke-seks» som De Seks er forberedt på å aksepterte. Det er det jeg mener med at innbydelsen for så vidt i realiteten er åpen og at der ikke er traktat-tekniske vanskeligheter som hindrer.

Men det sentrale spørsmål er: Hvor meget økonomisk samarbeide vil man ha? Hvor meget vil man ta av økonomiske ubehageligheter for å bevare Europas enhet? Det er det som er det sentrale spørsmål. Og det jeg ville peke på i mitt innlegg var at vi faktisk plikter å overveie saken fra det synspunkt, og ikke avfeie de muligheter som der ligger ved å si at her er det ingen muligheter for tilslutning. Frankrike vil ikke, og der står vi, og da er vi nødt til å finne oss en plass i blokkdannelsen. Jeg mener at sammenslutningen av de blokker som eventuelt kommer til å danne seg i Europa, i øyeblikket ikke på noen måte er gitt ved de konstellasjoner som foreligger. Hvis man gikk helt til bunns og hadde alle opplysninger, eller hvis man kunne ta et kikk inn i fremtiden, kan det være man ville oppdage at konstellasjonene var andre enn hva de synes å være i dag.

Formannen: I tilslutning til det hr. Erling Petersen sa vil jeg gjerne spørre om handelsministeren har noen peiling på hvordan man i London ser på mulighetene. Det er jo ganske klart at det her må bli et kompromiss. Jeg så antydning i en avis i dag at noe som man tenkte på i Paris var at man muligens skulle gå med på 10 prosent reduksjonen men ikke full opphevelse av kvotebegrensningen – noe i den retning, her er selvsagt mange muligheter. Men jeg går ut fra at Regjeringen har vært litt i kontakt med London.

Ingvaldsen: Jeg kan tenke meg at det vil oppstå nokså mange og overraskende situasjoner fremover i disse spørsmålene, og også at det vil komme opp spørsmål om institusjoner av overnasjonal karakter som Norge vil bli stillet overfor. Hvis det blir tilfelle, kan jeg ikke skjønne annet enn at vår regjering er i en noe vanskelig posisjon, for den er vel, etter hva det er sagt her, nødt til uten videre å avvise enhver slik tanke. Hvis det er riktig, forekommer det meg at man burde overveie det spørsmål igjen. Jeg er tilbøyelig til å se det slik at før eller senere vil vi i disse spørsmål bli stillet overfor det faktum at man ikke kommer utenom overnasjonale institusjoner, og da burde man vel også overveie sitt prinsipielle standpunkt til dette. Hvis man i realiteten tar sikte på Europas federale stater, er det jo kun et tidsspørsmål når suvereniteten også på det økonomiske område må oppgis. Vi har jo hatt en *noe* teoretisk form for suverenitet hittil også, ikke bare på det økonomiske, men også på det militære område.

Statsråd Skaug: Det ligger jo et grunnlovsforslag i Stortinget som vil gjøre dette mulig, så det er jo opp til Stortinget å ta standpunkt til den saken.

Wikborg: Ja, det er som statsråd Skaug sier, vi har det forslaget til behandling i øyeblikket i komiteen, og hvis jeg ikke er feil underrettet, er jeg selv ordfører for saken. Den kan komme opp når som helst, og det er ikke noe til hinder for at Regjeringen kan forhandle på den basis, men med det forbehold at det blir vedtatt av Stortinget ved grunnlovsforandring.

Det er klart at slik det hele har utviklet seg, må vi forsøke på alle mulige måter å oppnå en enhet i Europa. Men det er muligens så at vi først kan komme derhen etter å ha sett i øynene livets hårde realiteter i form av en handelskrig. Jeg har aldri ment at en handelskrig er noen idyll, den gjør oss alle fattigere, men det er kanskje en nødvendig vei å gå.

For øvrig vil jeg gjerne si til hr. Erling Petersen at når jeg brukte ordet «fanteri», hentet jeg det fra hans eget vokabular for et øyeblikk siden.

Erling Petersen: Det er jeg fullt klar over.

Statsråd Skaug: Jeg vil om selve sakens realitet få si at jeg for min del tror ikke det blir noen handelskrig i Europa. Man har ført forhandlinger langs en linje. De er nå foreløpig stoppet opp. Det er bebudet – og det har vi ventet på lenge – at det skal komme konkrete forslag, bl.a. fra Frankrike. Det sies nå at Be-Ne-Lux-landene kommer til å legge fram forslag, og så snart disse forslagene er lagt fram, vil Maudling-komiteen kunne oppta sin virksomhet igjen. Men forslagene må bare komme, og i en mer konkret og bestemt form enn de hittil har foreligget i komiteen.

At man ikke kan få til det som opprinnelig var tenkt, det er jo noe som forlengst er klart. Det er lenge siden man på britisk hold ga inn på sin opprinnelige posisjon, som utelukkende gikk ut på at man skulle avskaffe toll og kvantitative restriksjoner, og så stoppe med det. Man er også på britisk side kommet langt i

retning av imøtekommenhet når det gjelder institusjonene, når det gjelder en rekke tilleggsbestemmelser utenom dette med toll og kvantitative restriksjoner.

Hvis man kunne få et nytt forhandlingsopplegg fra De Seks, ville jo komiteen kunne ta det opp og se om det ville kunne danne basis for et kompromiss.

La meg føye til at det vi imidlertid er veldig engstelige for, er at man skulle lage bilaterale assosieringsavtaler mellom hvert enkelt land i Europa og De Seks. I en slik situasjon ville jo f.eks. Norge alene forhandlingsmessig stå i en uhyre vanskelig situasjon.

Erling Petersen: Bare et kort spørsmål: Vil handelsministeren betrakte et eventuelt frihandelsområde av den type man har forsøkt å få gjennom, som en stabil ordning, eller vil han akseptere det synspunkt at all sannsynlighet taler for at det vil tendere i en bestemt retning over noen tiår?

Statsråd Skaug: Jeg har forlenget nevnt i denne komite at etter min oppfatning vil et frihandelsområde av den karakter man her snakker om, over en 10-15 år, d.v.s. i overgangsperioden, tendere henimot en de facto tollunion. Jeg tror jeg sa det i et av de første møtene vi hadde om denne sak i komiteen.

Formannen: Hvis ingen flere har noen spørsmål å gjøre eller forlanger ordet i saken, kan vi anse denne debatt for avsluttet.

Er det noen som ellers ønsket ordet? - Det er ikke gjort.

Møtet hevet kl. 12.05.